

JAKTEN PÅ KONGEEIKA - Del 2

- OG FORTELLINGEN OM EN MANN VED NAVN – HARALD BARDAHL

Kongeeika til venstre (med sykkel under) sett mot syd langs Akerselva, 2023. Lite bilde: Fra venstre Mari Kollandsrud fra Treets venner, Harald Bardahl og ordfører Albert Nordengen, 19. april 1983. Foto: Karin Arnesen

For ett år siden i 2023, skrev jeg en historie om Kongeeika og Harald Bardahl, mannen som fikk plantet dette eiketreet på den såkalte Elgsletta langs Akerselva mellom Nybrua og Hausmanns bru i 1983. Siden den gang har det kommet til mye nytt stoff.

Jeg tror jeg begynner der del 1 av historien sluttet - med mange spørsmål. Hvem var han egentlig? Hvor hadde han vært før vi fant han igjen, boende i Grønlandsleiret, og hvem var Margrethe, den eneste som var nevnt i hans dødsannonse fra 1984?

Hva skjedde etter at han flyttet hjemmefra i Trondheim, 20 år gammel i 1924, og til avisartikkelen i Finnmarken desember 1931 hvor overskriften lød - **«Lå ute i 5 døgn og forfrøs begge ben. En sørgelig tildragelse på Vardø. Hvem er Harald Bardal fra Hammerfest?»**.

Og hva skjedde mellom avisartikkelen i Vardø Tidende i 1938 hvor han takker for hjelpen bl.a. for anskaffelsen av kunstige føtter og han dukker opp i de kommunale folketellingene i Fayes gate 7 i 1950?

KRISTIANIA OG STORBYEN FRISTER

Dokumenter knyttet til Finnmark-tiden kan ha blitt borte under krigen, men for øvrig? Jeg kontaktet Folkeregisteret. Siden han ikke har noen etterkommere, fikk jeg tilgang til en god del opplysninger. Det ble nøkkelen til noen av de blanke årene og et arbeide som skulle by på mange overraskelser.

I den nasjonale 1920-folketellingen står det at Harald Bardahl, 16 år, bor med sine foreldre i Trondheim. På skjema står det at han er arbeidsløs, men dette er strøket over og i stedet er tilføyet at han er kjører for en vognmann Nervik. Han bor i Singsakerbakken 23 til oktober 1924. Neste gang dukker han opp i den kommunale folketellingen for Oslo (1/12 1924) med adresse Urtegata 16. I Oslo-folketellingen står det også at han er kjørekar. Stedet han bor er Frelsesarmeens herberge. Der bor det totalt 184 husville menn. Det står at gården benyttes som masseherberge og består av 7 store

soverom, 4 mindre soverom, 1 kontor, 1 kjøkken, 2 spisesaler, 1 forsamlingslokale, 1 bad, 1 desinfeksjonsrom, 1 kjeller og 2 toalettrom.

NB! Følg reglerne paa 1ste side! Husk at enhver flytning skal meldes til folkeregistret inden 14 dage.

Personliste over folketallet den 1. december 1924 i *Urtegate, nr. 16*; etage ^{tilhøre} *til venstre*; (opgang nr.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Nr.	Fuldt navn Samtlige fornavn og tilnavn. Det fornavn, som bruges til daglig, understrekes.	Fødsels-		Fødested. (Byens eller herredets navn).	Erhverv og livsstilling, samt arbejdssted. <i>Angi dette som nøiagtig som muligt idet firmaets (arbejdssteds) navn og adresse tilføjes.</i> Ogsaa husejers og andre kvinders søvlige erhverv maa angives.	Om ugift, gift, enke(m.), separeret eller løvlig fraskilt	Hvor bodde De den 1. december 1923? (Nøiagtig adresse anføres).	Hvis De har flyttet siden 1. december 1923, opgi:		Husvilde (se anmerkning nedenfor!)
		aar.	datum.					Naar De flyttet til nu værende bopæl	og hvorfra (nøiagtig adresse).	
✓ 1	<i>Harald Bardal</i>	✓ 1904	✓ 1/5	<i>Trondhjem</i>	<i>Kjøkker</i>	✓ ugift	<i>Trondhjem</i>	✓ 5/10	<i>Trondhjem</i>	
✓ 2	<i>Henrik Louis Johannsen</i>	✓ 66	✓ 29/1	<i>V. Akker</i>	<i>Lisab</i>	✓ " "	<i>Norveg. 16</i>			
✓ 3	<i>Carl Louis Johannsen</i>	✓ 83	✓ 18/10	<i>Kes.</i>		✓ " "				

Kommunal folketelling for Oslo 1/12 1924. Urtegata 16. Harald Bardahl øverst. Kilde: Oslo byarkiv.

I 1925 bor Harald Bardahl fremdeles i Urtegata 16, men han oppgir nå som yrke Løsarbeider. Men ett år senere har han flyttet og bor rett rundt hjørnet i Norbygata 26 som oppgis å være «Almindelig leiegård og Logihus». Forgården har 1,5 etg. og bakgården 3 etg. Det er til sammen 1 leilighet med 1 rom og kjøkken og i tillegg 9 rom til losjerende.» Totalt er det plass til 26 personer. Uvisst av hvilken grunn finner vi han ett år senere tilbake i Frelsesarmeens herberge i Urtegata 16.

Det finnes et filmopptak fra 1930 som kan spilles av på denne [linken](#). Anbefales.

Venstre bilde: Urtegata nr. 16, til venstre og nr. 18 til høyre. Trolig 1920-tallet. Foto/eier: Nasjonalbiblioteket. Høyre bilde: Norbygata 22, 24 og 26 (fra venstre), ca. 1908. Foto/Eier: Oslo Museum.

Mellom 1927 og 1939 vet vi fremdeles ikke hvor Harald Bardahl bodde og han er registrert med ukjent adresse i Folkeregisteret. Men vi har de 2 små avisklippene som er nevnt tidligere. Det vil si at han reiste til Finnmark, er ganske sikkert. Trolig var han i Hammerfest fram til «den sørgelige tildragelsen» skjedde 1931. Han forfryser bena i Vardø og må amputere begge føttene på sykehuset der. I 1938 rykker han inn en takke-annonse i juni og så reiser han sydover året etter.

FRA FINNMARK TIL OSLO

Men det gjenstår et lite forskningsprosjekt for perioden. Ifølge avisartikkelen fra 1931 skal han først ha kalt seg Einar Olsen og sagt at han kom fra Hammerfest. I Vardø sier han at han har forsøkt seg med fiske og bodd på Sjømannshjemmet. I Adresseboka for Finnmark fylke med skatteligningstall (1930 Vol. 5) finnes en Einar Olsen, fisker, under Måsøy herred/Hammerfest og postadr. Gjesvær som har betalt kr 610 i skatt. Men jeg har ikke kunne finne noe mer. Trolig er mye gått med under brenningen av Finnmark under krigen.

Men hvorfor reiste han til Finnmark? Kan det ha vært at han ble kjent med noen derfra på herberget eller andre steder i Oslo? Eller kan det ha vært fordi Frelsesarmeen med sitt store, velfungerende nettverk hadde skaffet han kontakter der oppe?

Mangelsgården/"Prndsen" 1972.

Folkeregisteret plukker han opp igjen og skriver at han 17/12 1939 bor i Oslo og har fått plass som pleiepasient på Prinds Chr. Augusts Minde, også kalt Mangelsgården, i Storgata 36. I den kommunale folketellingen fra september 1940 er oppgitt at han pr. 7/10 1939 bodde i Vardø. Han bor deretter på Prindsen under hele krigen og frem til 16/6 1950. Oslo byarkiv har gjennomgått alt relevant arkivmateriale for perioden Harald Bardahl var pleiepasient på Prinds Chr. Augusts Minde, men ikke funnet noe materiale som kan gi opplysninger om han.

I 1950 flytter Harald Bardahl til Fayesgate 7, som ligger på Lindern, ikke langt fra Ullevål Sykehus. Han er leieboer hos familien Magne Petersen og arbeider hos A. Aanensen Blikvarefabrikk i Lakkegata 21-25. Aanensen sikret seg etter krigen lisensproduksjon av Electrolux-kjøleskap, som ga stor omsetning av et kjent merke. Som produsent av utstyr og deler til annen industri fikk Aanensen også en stor indirekte vekst gjennom den generelle industriveksten. I 1953 starter han hos Elektrisk Bureau i Middelthunsgate 13. Under sitt opphold på Prindsen har han dessuten trolig arbeidet i verkstedene der.

Harald Bardahl bor i Fayes gate helt til han i 1955 flytter inn i Grønlandsleiret 25 (Holtangården) i en ett-roms leilighet i 7 etg. og hvor han bor helt frem til sin død 12/12 1984.

Holtangården 1938. Foto: Anders Beer Wilse. Eier: Norsk Folkemuseum

VELGJØRERENS TID

Det ser ut til at Harald Bardahl har slått seg til ro her. Han arbeider på Elektrisk Bureau til han pensjoneres, leser aviser og er samfunnsengasjert. Leter vi i avisene fra den tiden ser vi at hans far, Ole Bardahl, dør i 1957. Kanskje er det en liten arv etter han og økonomien bedrer seg for Harald Bardahl, men det vet vi ikke så mye om. Det går ikke frem av folketellingene om han eier eller leier den lille leiligheten, men sannsynligheten for det siste er stor.

I 1960 begynner interessen for dyr og naturvern å vise seg. Han donerer flere år på rad penger til en spesiell slaktemaske til foreningen Dyrenes beskyttelse. «Aktuell» er en av datidens kjente bildeblader og her sender han inn bidrag i form av sitater til «kjentfolks penn

eller munn» flere ganger. Det kommer i bladet og det honoreres. I 1968 oppretter han en æresgave for Oslofjordens friluftsråd. De får overrakt en stor blomstervase i sølv som skulle tildeles den institusjon som i tidsrommet 1964-66 utførte det beste arbeidet og gjorde den største innsatsen innen naturvernet.

På 1970-tallet gir han penger til Videnskabselskabet i Trondheim via Det norske skogselskap. Det skal gå til arboretet som skal anlegges på Ringve gård. Senere gir han ytterligere penger for å anlegge en «kongelund» samme sted.¹

I begynnelsen av 1980-tallet gir han gaver til Aftenpostens Argus-lotteri og skjenker i flere år «8 stykker 1-kilos esker Kong Olav konfekt». Men Harald Bardahl tar påskjønnelsene og gavedryssset enda lenger. I 1983 er vi fremme med initiativet som ender med at han skjenker Kongeika til Oslo by. Den skulle tilegnes Kong Olav og bli plantet av kongen personlig 19/4 1983. Kongen ble imidlertid syk samme dag og kunne ikke komme, men «kongen av Oslo», ordfører Albert Nordengen, klarte brasene.²

MARGRETHE OG ARVEN

Margrethes gravsten i forkant.

Fra dødsannonsen vet vi at Harald Bardahl sovnet stille inn ett år senere, 12/12 1984, og i annonsen er det bare nevnt ett navn, Margrethe. Det var høyst sannsynlig en nær venn, men hvem kan hun ha vært?

I forbindelse med et dødsfall skal dette rapporteres til Skifteretten, og i Harald Bardahl's tilfelle er dette ordnet av begravelsesbyrået M. Jacobsens eftf. a.s. De holdt for øvrig til på Grønland den gang så vel som i dag. I det innsendte skjema er det referert til et «Testament i skuffen». Under Arvinger oppgis det «Ingen familie. – Forlovede: Anna Margrethe Hansen, Sigurds vei 13, 1473 Skårer, tlf. 70 68 44». Om formuesforhold står det «Ingen midler samt Bankboks i Oslo Sparebank og Dok. til Brevik.»

Dette er første gang Margrethes navn dukker opp. Men det skal vise seg at hun også er nevnt i selve testamentet fra 1976. Kanskje har de kjent hverandre også en stund før det. Med fullt navn var det nå enkelt å finne hennes grav. Hun var født i 1914, døde i 2002 og var begravet i Lørenskog sammen med sine foreldre. Jeg tok kontakt med kirkevergen for om mulig å få oppgitt hvem som nå festet for graven. Kirkevergen kunne ikke oppgi meg dette, men formidlet min henvendelse videre. Men de tok aldri kontakt og det må man bare respektere.

Fra Oslo skifterett fikk jeg kopi av hele skiftet som viste seg å inneholde også Harald Bardahl's testamente. Der står det at Margrethe skal ha kr 2 000,- og resten av arven skal gå til «Det Kongelige

¹ Mer om dette i Del 1.

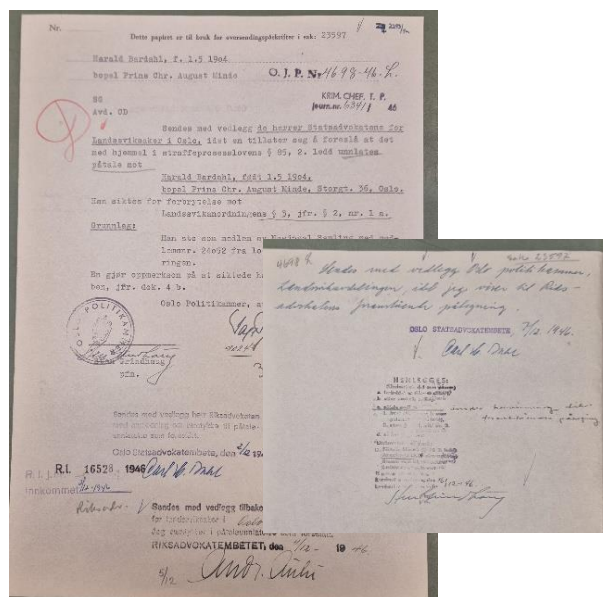
² Du kan lese mer om dette i Del 1.

Norsk Videnskabers Selskap Trondheim og midlene skal anvendes til bedste for det skogfelt som minner om naturvernåret 1970 ved Ringve Museum og som jeg tidligere har skjenket en rekke gaver til samme formål.»

DEN STORE OVERRASKELSEN – LANSSSVIKOPPGJØRET

Sommeren 2024 kom jeg overraskende over nye opplysninger i Digitalarkivet. Han var blitt registrert Landssvikarkivet for Oslo Politikammer! Hvordan kunne det ha seg? Han hadde jo vært pleiepasient på Prinds Chr. Augusts Minde fra 1939 til flere år etter krigens slutt. Jeg syntes det var underlig, men ble svært nysgjerrig og søkte Riksarkivet om innsikt. Siden det da var blitt mer enn 120 år siden Harald Bardahl ble født i 1904, og navnet kunne offentliggjøres, fikk jeg tilsendt kopi av alle papirer i hans mappe.

Det viste seg å være en ganske tynn mappe arkivert under Påtaleunntatelser. Den inneholdt en erklæring om offentlig tiltale, div. dokumenter bl.a. et brev og en legeerklæring. Det blir reist sak og Harald Bardahl blir bedt om å møte på Victoria Terrasse 19/11 1946 kl. 18.15. Han skriver et brev og forklarer at han er invalid og har problemer med å møte frem, men forklarer seg i brevet. *«Når jeg vinteren 1940/41 meldte meg inni N.S. var det ikke av noen politisk interesse, men bare fordi jeg ble presset til det med trusler om å få ubehageligheter. Jeg hadde den gang ikke noen forståelse av at det var galt å stå i N.S.. Jeg betalt kontingent omkring 1 års tid og sluttet å betale kontingent da det begynte å gå opp for mig at det ikke var riktig at jeg hade meldt mig inn i N.S.. Den 4/10-1942, hvis jeg ikke husker feil, ble jeg purret av en tillitds mann fra N.S. idet jeg fylgte ut et skjema som inneholdt min utmeldelse. Dette skjema må finnes i N.S.-arkiv.*

Statsadvokatens avgjørelse om at saken henlegges.

Politiet skriver til Statsadvokaten og anbefaler at det «unntates påtale mot Harald Bardahl». Den 16/12 1946 stemples saken «HENLEGGES» og han gis en påtaleunntatelse. Dette må ha føltes som litt av en julegave for Harald Bardahl!

Det tilbakevendende spørsmålet om hvem han var vet vi nå litt mer om, men flere detaljer tror jeg ikke vi klarer å finne. Kanskje om vi fant noen som hadde kjent han, naboer eller arbeidskollegaer. Men da skal vi 40-50 år tilbake i tid og det ser dessuten ut til at hans nettverk har vært lite. Jeg tror vi simpelthen lar historien slutte her. En historie som illustrerer «alt vi ikke vet» om et menneske, men også hvor utrolig mye vi «etterlater» oss og som kan pusles sammen i ettertid.

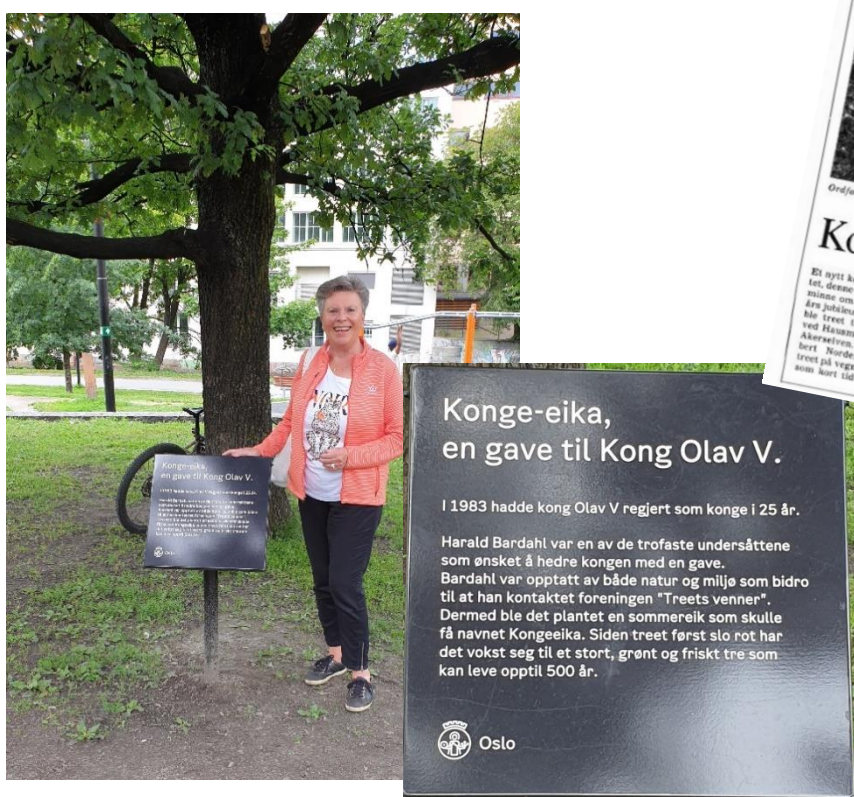
Jeg håper at Harald Bardahl ikke ville ha synes for dårlig om at jeg har «gravet» i livet hans. At han ville ha forstått at det er av respekt for den han var, og det han var blitt i kraft av hva som hadde hendt og de valgene, gode og dårlige, som både han og vi alle gjør gjennom et langt liv.

MEN HVOR STÅR NÅ DENNE KONGEEIKA?

Den som har levd en stund og fulgt med hva som har skjedd i dette på området drar kjensel på betegnelsen «Kongeeika», men forbinder det med noe helt annet. På 1980-tallet vanket nemlig Eika-gjengen i dette området. Men det treet som der siktes til er ikke en eik, men en annen type stort, flott tre.

Vår Kongeeik vokser og trives på området som ligger på østsiden av Akerselva mellom Nybrua og Hausmanns bru. Du finner den mellom elva og elgskulpturen av Skule Waksvik på Elgsletta.

EN HYGGLIG SLUTT

Aftenposten 20/4 1983.
Foto: Ole Chr. Frenning

Da miljøetaten i Oslo kommune fikk høre historien var de velvilligheten selv. Det tok litt tid, men i 2023 kom alt på plass. I dag kan du finne en fin plakett som er satt opp foran treet og «bittelitt» om hvorfor det står der. Treet er blitt et besøkspunkt i «Stolpejakten» og også kommet med i historielagets digitale vandringsspill. Jeg føler meg trygg på at Harald Bardahl ville vært glad for dette.

Oslo, januar 2025

Karin Arnesen, nestleder i Enerhaugen, Grønland og Tøyen historielag.

PS – Harald Bardahls historie berører mange steder og temaer i EGT-området. F.eks. Frelsesarmeens virksomhet, Prinds Chr. Augusts Minde/Mangelsgården, Holtangården, Landssvikoppgjøret og Eika-

rusmiljøet Dersom du vil lese mer om dette har jeg samlet diverse opplysninger i et eget dokument. Dette finner du nederst på historielagets hjemmesider om [Kongeeika- del 2](#)).

Kilder:

Store norske leksikon. Wikipedia. Nasjonalbiblioteket. Facebook.

Grønlandsposten nr 2, mai 1983.

Treetts Venner/Det norske hageselskap.

Frelsesarmeen.

Folkeregisteret.

Digitalarkivet.

Digitaltmuseum.no.

Oslo Byarkiv.

Oslo skifterett.

Riksarkivet.

Aviser, tidsskrifter, adressebøker og diverse folketellinger.